

Samling af Afgørelser

DOMSTOLENS DOM (Niende Afdeling)

19. juni 2025*

»Præjudiciel forelæggelse – forbrugerbeskyttelse – direktiv 93/13/EØF – urimelige kontraktvilkår i forbrugeraftaler – artikel 7, stk. 1 – aftale om lån mod pant i fast ejendom indekseret efter en udenlandsk valuta, og som indeholder urimelige vilkår – virkningerne af, at et vilkår findes urimeligt – denne aftales ugyldighed – forbrugerens tilbagebetaling af det i henhold til en ugyldig aftale opnåede lånebeløb uafhængigt af de tilbagebetalinger, der er foretaget – afskrækkende virkning af forbuddet mod urimelige kontraktvilkår – forbrugerens anerkendelse af kravet om tilbagebetaling – den nationale domstols forpligtelse til at gøre en dom umiddelbart eksigibel«

I sag C-396/24 [Lubreczlik]ⁱ,

angående en anmodning om præjudiciel afgørelse i henhold til artikel 267 TEUF, indgivet af Sąd Okręgowy w Krakowie (den regionale domstol i Krakow, Polen) ved afgørelse af 22. april 2024, indgået til Domstolen den 6. juni 2024, i sagen

mBank S.A.

mod

BL,

CY,

og

PU,

QS,

mod

mBank S.A.,

har

DOMSTOLEN (Niende Afdeling),

* Processprog: polsk.

ⁱ Den foreliggende sags navn er et vedtaget navn. Det svarer ikke til et navn på en part i sagen.

sammensat af afdelingsformanden, N. Jääskinen, og dommerne A. Arabadjiev og R. Frendo (refererende dommer),

generaladvokat: R. Norkus,

justitssekretær: A. Calot Escobar,

på grundlag af den skriftlige forhandling,

efter at der er afgivet indlæg af:

- PU og QS ved radca prawny P. Dagiel,
- mBank S.A. ved radca prawny A. Cudna-Wagner og adwokat B. Miąskiewicz,
- den polske regering ved B. Majczyna, som befuldmægtiget,
- Europa-Kommissionen ved P. Kienapfel og M. Owsiany-Hornung, som befuldmægtigede,

og idet Domstolen efter at have hørt generaladvokaten har besluttet, at sagen skal pådømmes uden forslag til afgørelse,

afsagt følgende

Dom

- 1 Anmodningen om præjudiciel afgørelse vedrører fortolkningen af artikel 7, stk. 1, i Rådets direktiv 93/13/EØF af 5. april 1993 om urimelige kontraktvilkår i forbrugeraftaler (EFT 1993, L 95, s. 29).
- 2 Denne anmodning er blevet indgivet i forbindelse med to tvister mellem dels, på den ene side, mBank S.A. og, på den anden side, BL og CY, dels, på den ene side PU og QS og, på den anden side, mBank vedrørende krav om tilbagebetaling af de beløb, der er udbetalt i henhold til ugyldige låneaftaler på grund af urimelige kontraktvilkår.

Retsforskrifter

EU-retten

- 3 Artikel 6, stk. 1, i direktiv 93/13 bestemmer følgende:

»Medlemsstaterne fastsætter, at urimelige kontraktvilkår i en aftale, som en erhvervsdrivende har indgået med en forbruger, i henhold til deres nationale lovgivning ikke binder forbrugeren, og at aftalen forbliver bindende for parterne på i øvrigt samme vilkår, hvis den kan opretholdes uden de urimelige kontraktvilkår.«

4 Dette direktivs artikel 7, stk. 1, har følgende ordlyd:

»Medlemsstaterne sikrer, at der i forbrugernes og konkurrenternes interesse findes egnede og effektive midler til at bringe anvendelsen af urimelige kontraktvilkår i aftaler, der indgås mellem forbrugere og en erhvervsdrivende, til ophør.«

Polsk ret

Den civile lovbog

5 Artikel 58, stk. 1, i Ustawa – Kodeks cywilny (lov om den civile lovbog) af 23. april 1964 (Dz. U. 1964, nr. 16, pos. 93) i den affattelse, der finder anvendelse på tvisten i hovedsagen (herefter »den civile lovbog«), fastsætter, at en retshandel, som er i strid med loven eller har til hensigt at omgå loven, er ugyldig, medmindre en særlig bestemmelse foreskriver en anden retsvirkning, og navnlig at der i stedet for retshandelens ugyldige bestemmelser indtræder tilsvarende lovbestemmelser.

6 I overensstemmelse med den civile lovbogs artikel 385¹, stk. 1, første punktum, er vilkår i en forbrugeraftale, som ikke har været genstand for en individuel forhandling, ikke bindende for forbrugeren, hvis de fastsætter den pågældendes rettigheder og pligter på en måde, som er i strid med god forretningsskik og groft tilsidesætter forbrugers interesser.

7 Denne lovs artikel 405 bestemmer følgende:

»Den, der uden lovhjemmel har opnået en materiel fordel på bekostning af en anden person, er forpligtet til at returnere ydelsen in natura og, hvis det ikke er muligt, at tilbagebetale et beløb svarende til ydelsens værdi.«

8 Den nævnte lovs artikel 410 fastsætter følgende:

»1. Bestemmelserne i de foregående artikler finder bl.a. anvendelse på uberettiget berigelse.

2. Opfyldelse er unødig, såfremt den person, der foretog den, ikke var forpligtet overhovedet eller ikke var forpligtet i forhold til den person, som vedkommende foretog opfyldelsen over for, eller såfremt grundlaget for opfyldelsen er ophørt med at eksistere, eller såfremt det tilsigtede formål med opfyldelsen ikke var blevet opnået, eller såfremt den retsakt, som forpligtelsen til at foretage opfyldelsen var baseret på, var ugyldig og ikke er blevet gyldig, siden opfyldelsen fandt sted.«

9 Den samme lovs artikel 498 bestemmer følgende:

»1. Såfremt to personer samtidigt og gensidigt er kreditorer og debitorer over for hinanden, kan de hver især modregne deres eget krav i den anden persons krav, forudsat at begge krav er pengekrav eller vedrører genstande af en bestemt art af samme kvalitet, at begge krav er forfaldne, og at begge krav kan gøres til genstand for retsforfølgning eller forfølgning ved et andet statsligt organ.

2. Som følge af modregning udlignes begge krav af hinanden op til størrelsen af det lavere krav.«

10 Den civile lovbogs artikel 499 fastsætter følgende:

»Modregning sker ved en erklæring afgivet til den anden part. Erklæringen har tilbagevirkende kraft fra det tidspunkt, hvor det blev muligt at modregne.«

Den civile retsplejelov

11 Artikel 98 i Ustawa Kodeks postępowania cywilnego (lov om den civile retspleje) af 17. november 1964 (Dz. U. 2023, pos 1550) i den affattelse, der finder anvendelse på tvisten i hovedsagen (herefter »den civile retsplejelov«), fastsætter følgende:

»Den tabende part er forpligtet til efter anmodning fra modparten at godtgøre sidstnævnte de udgifter, der er nødvendige for at kunne gøre sine rettigheder gældende eller forsvare sig på en effektiv måde (omkostninger).«

12 Artikel 102 i den civile retsplejelov har følgende ordlyd:

»I særlige tilfælde kan retten pålægge den tabende part kun at dække en del af omkostningerne eller ingen af omkostningerne.«

13 Denne lovs artikel 203¹, stk. 2 og 3, bestemmer følgende:

»2. Sagsøgte kan rejse modkrav om modregning senest ved indtræden i tvisten om sagens realitet eller inden for to uger fra den dag, hvor hans fordring blev forfalden.

3. Indsigelse om modregning kan kun gøres gældende i et procesdokument. For et sådant dokument gælder de relevante regler for indgivelse af stævning, med undtagelse af reglerne om gebyrer.«

14 Den nævnte lovs artikel 320 fastsætter følgende:

»I særligt begrundede tilfælde kan retten bestemme, at den ydelse, vedrørende hvilken sagsøgte er blevet dømt, skal opsplittes i flere månedlige trancher, og, i tilfælde af levering af en fast ejendom eller fraflytning af lokaler, fastsætte en passende dato for udførelsen af denne ydelse.«

15 Den samme lovs artikel 333, stk. 1, fastsætter følgende:

»Retten vil ex officio gøre dommen eksigibel straks, når den er afsagt, hvis den:

[...]

2. tilkender en ydelse, som sagsøgte har anerkendt

[...]«

16 Den civile retsplejeloys artikel 334, stk. 1 og 2, har følgende ordlyd:

»1. Retten kan betinge dommens øjeblikkelige fuldbyrdelse af, at sagsøgeren stiller tilstrækkelig sikkerhed.

2. Sikkerheden kan endvidere bestå i at tilbageholde udleveringen af genstande til sagsøgeren, der er beslaglagt hos sagsøgte, eller pengebeløb efter fuldbyrdelsen heraf, eller ved at tilbageholde salget af beslaglagt løsøre.«

17 Denne lovs artikel 335, stk. 1, bestemmer følgende:

»Retten erklærer ikke, at dommen er eksigibel, selv om erklæringen ledsages af sikkerhed, hvis fuldbyrdelsen af dommen risikerer at medføre uoprettelig skade for sagsøgte. [...]«

Twisterne i hovedsagen og de præjudicielle spørgsmål

18 De to hovedsager, der er blevet sammenlagt af Sąd Okręgowy w Krakowie (den regionale domstol i Krakow, Polen), som er den forelæggende ret, udspringer af to aftaler om lån mod pant i fast ejendom, som blev indgået af forbrugere, den første af BL og CY og den anden af PU og QS.

19 For så vidt angår den første sag har den forelæggende ret anført, at BRE Bank S.A, i hvis rettigheder mBank er indtrådt, i 2007 havde indgået en aftale med BL og CY om lån mod pant i fast ejendom indekseret efter kursen på schweizerfranc for et beløb på 493 770,02 polske złoty (PLN) (ca. 115 500 EUR). BL og CY tilbagebetalte i alt 1 052 843,95 PLN (ca. 247 054 EUR) og foretog i 2016 en førtidig tilbagebetaling af lånet. I november 2020 indgav de til den forelæggende ret en stævning mod mBank S.A. med krav om betaling af et beløb på 571 740,41 PLN (ca. 133 700 EUR) med tillæg af lovbestemte morarenter fra datoen for indgivelsen af stævningen til fuld betaling sker ved navnlig at gøre gældende, at de i aftalen opregnede hovedydelser var ulovlige.

20 Den forelæggende ret pålagde ved dom af 16. maj 2022 mBank at betale BL og CY det krævede beløb med tillæg af lovbestemte morarenter.

21 mBank har herefter anlagt sag ved den forelæggende ret, hvilken sag efter den nævnte rets opfattelse har til formål at løse de omtvistede spørgsmål, der er blevet rejst inden for rammerne af klagepunktet om aftalens ugyldighed, og som ikke havde kunnet afklares i forbindelse med den af BL og CY anlagte sag. mBank har nedlagt påstand om, at BL og CY tilpligtes at betale banken et beløb på 493 770,02 PLN (ca. 115 500 EUR) med lovbestemte morarenter.

22 I den anden sag har PU og QS i december 2023 anlagt sag mod mBank ved den forelæggende ret med påstand om, at det fastslås, at visse vilkår i aftalen om lån mod pant i fast ejendom indekseret efter kursen på schweizerfranc er urimelige, at denne aftale er ugyldig samt følgerig om tilbagebetaling af de beløb, der er betalt i henhold til den nævnte kontrakt, dvs. 362 801,12 PLN (ca. 84 880 EUR) og 65,91 schweizerfranc (CHF) (ca. 70 EUR) med tillæg af lovbestemte renter. mBank har nedlagt påstand om frifindelse med henvisning til, at aftalen er gyldig, og indgivet et modkrav med påstand om, at sagsøgerne i hovedsagen pålægges at betale banken et beløb på 360 000,03 PLN (ca. 84 270 EUR), dvs. det ydede låns størrelse med tillæg af lovbestemte morarenter.

23 PU og QS har nedlagt påstand om, at modkravet forkastes og påberåbt sig en indsigelse støttet på fremsættelsen af en erklæring om modregning til mBank, hvilken erklæring i sidste ende blev tilbagekaldt af deres befuldmægtigede.

24 Den forelæggende ret er for det første i tvivl om, hvorledes der skal ske tilbagebetaling af de ydelser, der er erlagt af parterne, i tilfælde af at en låneaftale er ugyldig på grund af urimelige kontraktvilkår.

- 25 Den har i denne forbindelse dels anført, at når en låneaftale erklæres ugyldig, udgør de betalinger, som er foretaget i henhold til denne aftale, uanset om det er af låntagerne eller banken, i henhold til polsk ret uberettigede betalinger som omhandlet i den civile lovbogs artikel 410, stk. 2, der skal tilbagebetales i henhold til den civile lovbogs artikel 410, stk. 1, sammenholdt med artikel 405 heri.
- 26 Dels følger det af retspraksis fra Sąd Najwyższy (øverste domstol, Polen), der siden 2021 har været støttet på den såkaldte teori om »to krav«, at forbruger og långiver hver især har et særskilt og indbyrdes uafhængigt krav på tilbagebetaling af de pengeydelse, der er ydet i henhold til denne aftale. Hver part kan derfor kræve fuld tilbagebetaling af de betalte beløb, uanset om parten eventuelt stadig er skyldner over for den anden part, og uanset størrelsen af den enkelte parts eget krav.
- 27 Denne tilgang indebærer en forpligtelse for forbrugeren til at tilbagebetale hele lånebeløbet, uanset størrelsen af de afdrag, som allerede er betalt, herunder såfremt forbrugeren har tilbagebetalt hele lånebeløbet eller endda har foretaget betalinger ud over dette beløb. Det følger heraf, at anvendelsen af den såkaldte teori om »to krav« i praksis fører til en situation, hvor en forbruger, der ønsker den beskyttelse, som er sikret ved direktiv 93/13, må forvente, at den erhvervsdrivende kræver, at forbrugeren tilbagebetaler samtlige de beløb, der er udbetalt i henhold til den ugyldige aftale. Hvis forbrugeren ikke frivilligt opfylder denne ydelse, vil den erhvervsdrivende også kunne anlægge et søgsmål for at kræve beløbet tilbagebetalt af forbrugeren sammen med renter og pålægge forbrugeren sagsomkostningerne, der vil være betydelige og udgøre en væsentlig byrde for forbrugeren.
- 28 Den forelæggende ret har tilføjet, at spørgsmålet om gensidig tilbagebetaling af ydelser mellem parterne i en låneaftale, der er erklæret ugyldig, kan løses ved at afgive en gyldig erklæring om modregning i henhold til den civile lovbogs artikel 499, hvilket giver mulighed for gensidig nedskrivning af tilgodehavenderne op til størrelsen af det mindste krav, hvilket i givet fald medfører forpligtelsens ophør. Afgivelsen af en sådan erklæring eller den omstændighed, at der fremsættes en påstand om modregning under retssagen, er imidlertid underlagt en række komplicerede processuelle betingelser, hvilket ifølge den forelæggende ret kan straffe forbrugeren.
- 29 Hvis forbrugeren ikke når at gøre modregningen gældende i forbindelse med svarskriftet, kan muligheden for at opnå tilbagebetaling af de beløb, der er udbetalt til banken, i praksis indebære flere forskellige procedurer og derfor yderligere udgifter for denne forbruger.
- 30 Den forelæggende ret er i denne sammenhæng af den opfattelse, at national retspraksis baseret på den såkaldte teori om »to krav« er i strid med artikel 7, stk. 1, i direktiv 93/13, for så vidt som denne bestemmelse er til hinder for, at en forbruger forpligtes til at foretage en tilbagebetaling, uden at der med henblik på at fastlægge omfanget af forbrugerens restitutionsforpligtelse tages hensyn til de betalinger, som denne har foretaget i henhold til den aftale, der er erklæret ugyldig, og navnlig til den omstændighed, at den pågældende forbruger kunne tilbagebetale lånebeløbet. Denne situation straffer efter den forelæggende rets opfattelse forbrugeren, så meget desto mere som låneaftalens ugyldighed kan have den konsekvens, at det skyldige lånebeløb straks forfalder til betaling med et beløb, der risikerer at række ud over forbrugerens økonomiske formåen. Den erhvervsdrivende vil under sådanne omstændigheder ikke blive afskrækket fra at indføre urimelige vilkår i sine aftaler.
- 31 Den forelæggende ret har for det andet bemærket, at den civile retsplejelovs artikel 333, stk. 1, nr. 2, pålægger retterne straks at gøre deres domme eksigible, hvis retterne tilkender en ydelse, som sagsøgte har anerkendt.

- 32 Da den erhvervsdrivendes krav ved en ugyldig aftale ifølge den forelæggende ret som udgangspunkt er berettiget, og forbrugeren fuldt ud er klar over dette, har sidstnævnte forbruger således tendens til at anerkende kravet, som følge af at dette forbedrer forbrugerens processuelle stilling, fordi den giver mulighed for at behandle sagen som en »særlig situation« i henhold til den civile retsplejelovs artikel 102, hvilket giver retten mulighed for kun at pålægge forbrugeren at betale en del af sagsomkostningerne afholdt af den erhvervsdrivende, som har vundet sagen, eller endda slet ikke at pålægge nogen sagsomkostninger. Denne anerkendelse fører imidlertid til en forpligtelse for forbrugeren til at tilbagebetale hele det opnåede lånebeløb og til långivers mulighed for at gøre afgørelsen om denne tilbagebetaling umiddelbart eksigibel. En sådan situation vil ikke nødvendigvis kunne hindres af en anvendelse af forskellige bestemmelser i den civile retsplejelov om muligheden for at pålægge en opdeling af betalingen i rater eller at lade den umiddelbare eksigibilitet af dommen være betinget af afgivelsen af en garanti, for så vidt som disse muligheder er overladt til den nationale rets skøn.
- 33 Den forelæggende ret har anført, at denne situation straffer forbrugeren, der udsættes for en meget høj økonomisk risiko, herunder at miste kontrollen over de aktiver, som beslaglægges i forbindelse med en tvangsfuldbyrdsprocedure, også selv om forbrugeren allerede har tilbagebetalt hele eller en betydelig del af lånet. Forbrugeren vil derfor kunne blive afskrækket fra at påberåbe sig den urimelige karakter af kontraktvilkår og de i direktiv 93/13 fastsatte rettigheder.
- 34 På denne baggrund har Sąd Okręgowy w Krakowie (den regionale domstol i Krakow) besluttet at udsætte sagen og forelægge Domstolen følgende præjudicielle spørgsmål:
- »1) Er artikel 7, stk. 1, i [direktiv 93/13] i strid med en national retspraksis, hvorefter en forbruger ved konstatering af et urimeligt vilkår i en aftale, herunder i en aftale, der er indgået med en forbruger, hvorfor aftalen efterfølgende bliver ugyldig, især en kreditaftale, er forpligtet til at tilbagebetale hele det nominelle lånebeløb, der er modtaget fra en erhvervsdrivende i henhold til den ugyldige aftale, uanset størrelsen af de afdrag, som forbrugeren har foretaget i henhold til denne aftale, og uanset den faktiske restgæld, mens den erhvervsdrivende kan kræve, at forbrugeren tilbagebetaler hele det nominelle lånebeløb, der er udbetalt til forbrugeren i henhold til den ugyldige aftale, uanset størrelsen af de afdrag, som forbrugeren har betalt i henhold til denne aftale, og uanset den faktiske restgæld?
- 2) Er artikel 7, stk. 1, i [direktiv 93/13] i strid med en national retspraksis, hvorefter en national domstol ved behandling af en sag om tilbagebetaling af ydelser leveret af en erhvervsdrivende til en forbruger i henhold til en ugyldig kreditaftale, er forpligtet til at tilkende den erhvervsdrivende hele det beløb, der er udbetalt til forbrugeren i henhold til den ugyldige kreditaftale, uanset om forbrugeren stadig er skyldner over for den erhvervsdrivende, og uanset størrelsen af de ydelser, som forbrugeren har betalt til den erhvervsdrivende i henhold til den ugyldige kreditaftale?
- 3) Er artikel 7, stk. 1, i [direktiv 93/13] i strid med en bestemmelse i national ret, hvorefter en national domstol, ved forbrugerens anerkendelse af et krav i en sag anlagt af en erhvervsdrivende, er forpligtet til automatisk at gøre en dom, der tilkender kravet, umiddelbart eksigibelt?»

Om de præjudicielle spørgsmål

Det første og det andet spørgsmål

- 35 Med det første og det andet spørgsmål, der skal behandles samlet, ønsker den forelæggende ret nærmere bestemt oplyst, om artikel 7, stk. 1, i direktiv 93/13 skal fortolkes således, at denne bestemmelse er til hinder for en national retspraksis, hvoraf følger, at når en låneaftale erklæres ugyldig, fordi den indeholder et kontraktvilkår, der kvalificeres som urimeligt, er den erhvervsdrivende berettiget til at kræve tilbagebetaling af hele det ydede nominelle lånebeløb, uanset størrelsen af de afdrag, som forbrugeren har betalt i henhold til denne aftale, og uanset restgælden.
- 36 Det skal indledningsvis bemærkes, at det følger af ordlyden af artikel 6, stk. 1, i direktiv 93/13, at medlemsstaterne fastsætter, at urimelige kontraktvilkår i en aftale, som en erhvervsdrivende har indgået med en forbruger, i henhold til deres nationale lovgivning ikke binder forbrugeren.
- 37 Selv om direktiv 93/13 har til formål at sikre forbrugere et højt beskyttelsesniveau, foreskriver det imidlertid ikke ensartede løsninger hvad angår de konsekvenser, der skal drages af en konstatering af, at et kontraktvilkår er urimeligt (jf. i denne retning dom af 16.3.2023, M.B. m.fl. (Virkningerne af, at en aftale erklæres ugyldig), C-6/22, EU:C:2023:216, præmis 58 og den deri nævnte retspraksis).
- 38 Hvilke konsekvenser der skal drages af en konstatering af, at et vilkår, som er indeholdt i en aftale mellem en erhvervsdrivende og en forbruger, er urimeligt, skal imidlertid gøre det muligt at opfylde to mål. Dels skal retten påse, at den lighed mellem parterne i en aftale, som er blevet undergravet ved anvendelsen af et vilkår, der er urimeligt over for forbrugeren, kan genindføres. Dels skal det sikres, at den erhvervsdrivende afskrækkes fra at indføre sådanne vilkår i de aftaler, som den pågældende udbyder til forbrugerne (dom af 25.11.2020, Banca B., C-269/19, EU:C:2020:954, præmis 38).
- 39 Når en låneaftale ikke kan opretholdes efter ophævelsen af de pågældende urimelige vilkår, og en annulation af nævnte aftale vil have særligt skadelige virkninger for forbrugeren, og der ikke findes en deklaratorisk bestemmelse i national lovgivning, skal en national ret under hensyntagen til hele dens nationale lovgivning træffe alle de nødvendige foranstaltninger for at beskytte forbrugeren mod de særligt skadelige virkninger, som kan følge af en annulation af nævnte aftale (dom af 25.11.2020, Banca B., C-269/19, EU:C:2020:954, præmis 45).
- 40 En retslig konstatering af, at en låneaftale er ugyldig, fordi den indeholdt et urimeligt kontraktvilkår, har i den foreliggende sag til følge, at de betalinger, som er foretaget i henhold til denne aftale af enten låntagerne eller banken, i henhold til polsk ret udgør uberettigede betalinger som omhandlet i den civile lovbogs artikel 410, stk. 2, der skal tilbagebetales i henhold til den civile lovbogs artikel 410, stk. 1, sammenholdt med artikel 405 heri.
- 41 Det følger efter den forelæggende rets opfattelse i det væsentlige af den retspraksis fra Sąd Najwyższy (øverste domstol), som er omhandlet i nærværende doms præmis 26 og 27, og som er støttet på den såkaldte teori om »to krav«, at hver part i en sådan aftale, der som følge af denne erklæring om aftalens ugyldighed uberettiget bliver både beriget og lider tab, kan kræve tilbagebetaling af hele det beløb, der er udbetalt i henhold til den aftale, der er erklæret ugyldig, uanset størrelsen af de afdrag, som er foretaget, og uanset restgælden. Denne retspraksis har efter den forelæggende rets opfattelse erstattet en anden retspraksis, der blev anvendt af flertallet af de

polske retter, som, efter fastlæggelsen af gensidig afregning mellem parterne i en ugyldig låneaftale, gjorde det muligt at anvende et enkelt krav til fordel for den part, som har foretaget den største betaling i henhold til denne aftale.

- 42 Det skal i denne forbindelse bemærkes, at de nationale retter skal gøre alt, hvad der henhører under deres kompetence – idet de tager den nationale ret i dens helhed i betragtning og anvender fortolkningsmetoder, der er anerkendt i denne ret – for at sikre den fulde virkning af direktiv 93/13 og for at nå et resultat, der er i overensstemmelse med det, der tilsigtes med direktivet (jf. i denne retning dom af 15.6.2023, Getin Noble Bank (Udsættelse af opfyldelsen af en låneaftale), C-287/22, EU:C:2023:491, præmis 56 og den deri nævnte retspraksis).
- 43 Kravet om en sådan overensstemmende fortolkning omfatter bl.a. forpligtelsen for de nationale retsinstanser til i givet fald at ændre en fast retspraksis, såfremt denne er baseret på en fortolkning af national ret, som er uforenelig med formålene med et direktiv. En national retsinstans kan derfor ikke med rette antage, at det er umuligt for den at fortolke en bestemmelse i national ret i overensstemmelse med EU-retten, alene som følge af den omstændighed, at den stedse har fortolket denne bestemmelse i en retning, som ikke er forenelig med denne ret (dom af 15.6.2023, Getin Noble Bank (Udsættelse af opfyldelsen af en låneaftale), C-287/22, EU:C:2023:491, præmis 57 og den deri nævnte retspraksis).
- 44 Henset til ovenstående betragtninger skal det første og det andet spørgsmål besvares med, at artikel 7, stk. 1, i direktiv 93/13 skal fortolkes således, at denne bestemmelse er til hinder for en national retspraksis, hvorefter følger, at når et vilkår i en låneaftale kvalificeret som urimeligt medfører denne aftales ugyldighed, er den erhvervsdrivende berettiget til at kræve tilbagebetaling af hele det opnåede nominelle lånebeløb, uanset størrelsen af de afdrag, som forbrugeren har betalt i henhold til denne aftale, og uanset restgælden.

Det tredje spørgsmål

- 45 Med det tredje spørgsmål ønsker den forelæggende ret nærmere bestemt oplyst, om artikel 7, stk. 1, i direktiv 93/13 skal fortolkes således, at denne bestemmelse er til hinder for en bestemmelse i national ret, hvorefter den ret, for hvilken sagen er indbragt, ved forbrugers anerkendelse af et krav fra en erhvervsdrivende om tilbagebetaling af de beløb, der er betalt i henhold til en låneaftale, der er erklæret ugyldig, fordi den indeholdt et urimeligt kontraktvilkår, er forpligtet til automatisk at gøre den dom, der giver medhold i dette krav, umiddelbart eksigibel.

Formaliteten

- 46 mBank og den polske regering har i deres skriftlige indlæg udtrykt tvivl om, hvorvidt det tredje spørgsmål kan antages til realitetsbehandling, idet dette spørgsmål er hypotetisk i mangel af enhver erklæring om anerkendelse fra långiverne i de to hovedsager.
- 47 Det skal i denne henseende bemærkes, at det udelukkende tilkommer den nationale ret, for hvilken en tvist er indbragt, og som har ansvaret for den retlige afgørelse, som skal træffes, på grundlag af omstændighederne i den konkrete sag at vurdere, såvel om en præjudiciel afgørelse er nødvendig for, at den kan afsige dom, som relevansen af de spørgsmål, den forelægger Domstolen, hvilke spørgsmål er omfattet af en formodning for at være relevante. Når det forelagte spørgsmål vedrører fortolkningen eller gyldigheden af en EU-retlig regel, er Domstolen derfor principielt forpligtet til at træffe afgørelse, medmindre det fremgår, at den ønskede

fortolkning savner enhver forbindelse med realiteten i hovedsagen eller dennes genstand, såfremt problemet er af hypotetisk karakter, eller såfremt Domstolen ikke råder over de faktiske og retlige oplysninger, som er nødvendige for, at den kan foretage en sagligt korrekt besvarelse af disse spørgsmål (dom af 21.12.2021, Trapeza Peiraios, C-243/20, EU:C:2021:1045, præmis 25 og den deri nævnte retspraksis).

- 48 I det foreliggende tilfælde fremgår det af forelæggelsesafgørelsen for det første, at sagsøgte i hovedsagen kan anerkende modpartens krav på ethvert trin i proceduren. For det andet er der en tendens til, at forbrugeren anerkender den erhvervsdrivendes krav om tilbagebetaling af de midler, som er udbetalt i henhold til en ugyldig låneaftale som følge af et urimeligt kontraktvilkår, for så vidt som denne anerkendelse kan medføre en nedsættelse af størrelsen af de sagsomkostninger, der skal afholdes af sagsøgte i hovedsagen.
- 49 På denne baggrund kan det ikke fastslås, at den ønskede fortolkning af direktiv 93/13 savner enhver forbindelse med realiteten vedrørende hovedsagens genstand, eller at det rejste problem er af hypotetisk karakter.
- 50 Følgelig må det fastslås, at det tredje spørgsmål kan antages til realitetsbehandling.

Realiteten

- 51 Den forelæggende ret har for det første anført, at forbrugers anerkendelse af den erhvervsdrivendes krav om tilbagebetaling af de beløb, der er betalt i henhold til en låneaftale, der er erklæret ugyldig i kraft af et urimeligt kontraktvilkår heri, gør det muligt at behandle den pågældende sag som en »særlig situation« som omhandlet i den civile retsplejelovs artikel 102, således at forbrugeren kun pålægges at betale en del af den erhvervsdrivendes sagsomkostninger eller endda slet ikke pålægges nogen sagsomkostninger i denne forbindelse. For det andet er den forelæggende ret i tilfælde af en anerkendelse forpligtet til straks at gøre dens dom eksigibel, hvilket udelukker en anvendelse af den civile retsplejelovs artikel 320, på grundlag af hvilken retten i særligt begrundede tilfælde kan pålægge en opdeling i rater af den betaling, som forbrugeren er blevet pålagt at betale. En sådan situation udsætter efter den forelæggende rets opfattelse forbrugeren for en meget høj økonomisk risiko og kan derfor afskrække den pågældende forbruger fra at påberåbe sig den urimelige karakter af kontraktvilkårene.
- 52 mBank og den polske regering har bemærket, at den nationale ret kan undlade at gøre en dom umiddelbart eksigibel, hvis forbrugeren anerkender den erhvervsdrivendes søgsmål med krav om tilbagebetaling, samtidig med at forbrugeren anmoder om en opdeling af betalingen i rater af de skyldige beløb i henhold til den civile retsplejelovs artikel 320, for så vidt som fuldbyrdelsen af dommen i overensstemmelse med den civile retsplejelovs artikel 335 risikerer at medføre uoprettelig skade for den domfældte.
- 53 Det er i denne forbindelse tilstrækkeligt at bemærke, at det ikke tilkommer Domstolen inden for rammerne af det ved artikel 267 TEUF fastsatte retslige samarbejde at efterprøve eller anfægte rigtigheden af den fortolkning af den nationale lovgivning, som den nationale retsinstans har foretaget, idet denne fortolkning henhører under den sidstnævntes enekompetence. Endvidere skal Domstolen, når den forelægges et præjudicielt spørgsmål af en national domstol, lægge den fortolkning af national ret til grund, som nævnte domstol har beskrevet for den (jf. i denne retning dom af 21.12.2021, Trapeza Peiraios, C-243/20, EU:C:2021:1045, præmis 53 og den deri nævnte retspraksis).

- 54 Det skal bemærkes, at når den nationale ret er af den opfattelse, at den omhandlede låneaftale i overensstemmelse med aftaleretten retligt set ikke kan opretholdes efter ophævelsen af de pågældende urimelige vilkår, og når der ikke findes en deklaratorisk bestemmelse i national lovgivning eller en bestemmelse, der finder anvendelse ved aftale herom mellem aftaleparterne, som kan erstatte de nævnte vilkår, skal det således fastslås, at det høje forbrugerbeskyttelsesniveau, som i overensstemmelse med direktiv 93/13 kræver, at det skal sikres, at den nationale ret – for at genindføre den reelle balance mellem aftaleparternes gensidige rettigheder og forpligtelser – idet den tager hensyn til hele den nationale lovgivning, træffer alle nødvendige foranstaltninger for at beskytte forbrugeren mod særligt skadelige virkninger, som kan følge af en annullation af den omhandlede låneaftale, herunder at den erhvervsdrivendes fordring straks kan fuldbyrdes over for nævnte forbruger (dom af 16.3.2023, M.B. m.fl. (Virkningerne af, at en aftale erklæres ugyldig), C-6/22, EU:C:2023:216, præmis 60 og den deri nævnte retspraksis).
- 55 I det foreliggende tilfælde kan den nationale domstols forpligtelse til automatisk at gøre den dom, der giver medhold i den erhvervsdrivendes krav om tilbagebetaling af de beløb, der er betalt i henhold til en ugyldig låneaftale, umiddelbart eksigibel, afskrække forbrugeren fra at anerkende dette krav. En sådan situation udsætter nemlig forbrugeren for en reel økonomisk risiko, fordi et afkald på anerkendelsen ifølge den forelæggende rets oplysninger fratager den pågældende forbruger muligheden for, at vedkommende muligvis kun pålægges at betale en del af den erhvervsdrivendes sagsomkostninger eller endda slet ikke pålægges nogen sagsomkostninger, selv om formuleringen af en sådan anerkendelse i kraft af anvendelsen af den civile retsplejelovs artikel 333, stk. 1, nr. 2, vedrørende den umiddelbare eksigibilitet af dommen, hvorved forbrugeren dømmes, tvinger denne forbruger til straks at tilbagebetale de midler, som denne erhvervsdrivende udbetalte til den pågældende forbruger.
- 56 I denne sammenhæng er den ret, for hvilken sagen er indbragt, forpligtet til i videst muligt omfang at foretage en anvendelse af sin nationale lovgivning, således at alle de konsekvenser, der ifølge denne lovgivning følger af konstateringen af, at kontraktvilkår er urimeligt, ikke strider mod formålet med direktiv 93/13 om at sikre et højt forbrugerbeskyttelsesniveau i overensstemmelse med den retspraksis, der er nævnt i denne doms præmis 54.
- 57 Det tilkommer som følge heraf den forelæggende ret at identificere bestemmelser i national ret såsom dem, der vedrører muligheden for at tage hensyn til den uoprettelige skade for forbrugeren, som kan følge af den umiddelbare eksigibilitet af den dom, hvorved forbrugeren dømmes, og den mulige opdeling af betalingen i rater af de skyldige beløb, med henblik på at sikre sig, at rettens forpligtelse til at gøre den pågældende dom eksigibel, i tilfælde af at forbrugeren anerkender den erhvervsdrivendes krav om tilbagebetaling, ikke modvirker direktiv 93/13's formål om at sikre et højt forbrugerbeskyttelsesniveau.
- 58 Under disse omstændigheder skal det tredje spørgsmål besvares med, at artikel 7, stk. 1, i direktiv 93/13 skal fortolkes således, at denne bestemmelse er til hinder for en bestemmelse i national ret, hvorefter den ret, for hvilken sagen er indbragt, ved forbrugeren anerkendelse af et krav fra en erhvervsdrivende om tilbagebetaling af de beløb, der er betalt i henhold til en låneaftale, der er erklæret ugyldig, fordi den indeholdt et urimeligt kontraktvilkår, er forpligtet til automatisk at gøre den dom, der giver medhold i dette krav, umiddelbart eksigibel, forudsat at den nationale lovgivning ikke gør det muligt for denne ret at træffe alle nødvendige foranstaltninger for at beskytte forbrugeren mod særligt skadelige virkninger, som kan følge af denne erklæring over for denne forbruger.

Sagsomkostninger

- 59 Da sagens behandling i forhold til hovedsagens parter udgør et led i den sag, der verserer for den forelæggende ret, tilkommer det denne at træffe afgørelse om sagsomkostningerne. Bortset fra nævnte parter udgifter kan de udgifter, som er afholdt i forbindelse med afgivelse af indlæg for Domstolen, ikke erstattes.

På grundlag af disse præmisser kender Domstolen (Niende Afdeling) for ret:

1) Artikel 7, stk. 1, i Rådets direktiv 93/13/EØF af 5. april 1993 om urimelige kontraktvilkår i forbrugeraftaler

skal fortolkes således, at

denne bestemmelse er til hinder for en national retspraksis, hvorefter følger, at når et vilkår i en låneaftale kvalificeret som urimeligt medfører denne aftales ugyldighed, er den erhvervsdrivende berettiget til at kræve tilbagebetaling af hele det nominelle lånebeløb, uanset størrelsen af de afdrag, som forbrugeren har betalt i henhold til denne aftale, og uanset restgælden.

2) Artikel 7, stk. 1, i direktiv 93/13

skal fortolkes således, at

denne bestemmelse er til hinder for en bestemmelse i national ret, hvorefter den ret, for hvilken sagen er indbragt, ved forbrugers anerkendelse af et krav fra en erhvervsdrivende om tilbagebetaling af de beløb, der er betalt i henhold til en låneaftale, der er erklæret ugyldig, fordi den indeholdt et urimeligt kontraktvilkår, er forpligtet til automatisk at gøre den dom, der giver medhold i dette krav, umiddelbart eksigibel, forudsat at den nationale lovgivning ikke gør det muligt for denne ret at træffe alle nødvendige foranstaltninger for at beskytte forbrugeren mod særligt skadelige virkninger, som kan følge af denne erklæring over for denne forbruger.

Underskrifter